

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

Сирийский проект субрегионального экономического треугольника Дамаск - Амман - Бейрут является фактически возвратом к плану создания «Великой Сирии» как федерации современной Сирии, Ливана и Иордании при политическом лидерстве Дамаска. В рамках такого тройственного союза Сирия, не имея реальных возможностей для экономического доминирования, рассчитывает на равное партнерство с Иорданием, но одновременно претендует на особые отношения с Ливаном, где сохраняется сильное влияние Сирии, и с которым Сирия осуществляет координацию по широкому кругу проблем. Двустороннее экономическое сотрудничество с Ливаном и Иорданием Сирия оценивает как важный шаг на пути создания арабского экономического блока.

Активная деятельность Сирии по созданию своего интеграционного объединения вызывает опасение Египта, традиционно претендующего на лидирующую роль в арабском мире. Существуют опасения, что в перспективе этот экономический союз может превратиться в политический, что повлечет за собой осложнение межарабских отношений.

Существенным вкладом в развитие РИС послужил египетский проект развития межарабского газопровода. В начале XXI в. наличие энергетических ресурсов у той или иной страны не только серьезным образом влияет на ее социально-экономическое развитие, но и определяет, какую роль играет данная страна в международных и региональных отношениях. Такие экономикаобразующие ресурсы, как нефть и газ, могут серьезным образом влиять на политические и интеграционные процессы в своем субрегионе. В 2003 г. Египет и Иордания открыли первую часть межарабского газопровода, по которому египетский газ будет поступать в ряд стран Арабского Востока, в частности, Иорданию, Ливан и Сирию с дальнейшим расширением проекта на Европу. Успешная реализация данного проекта укрепляет позиции Египта не только в арабском регионе, но и в рамках различных региональных объединений. В частности, Ассоциации общего рынка стран Южной и Восточной Африки (КОМЕСА), в которую Египет вступил в 1988 г. [7].

Несмотря на заметную активизацию интеграционных тенденций в Ближневосточном регионе в конце XX в., интеграция на сегодняшний день не пустила здесь глубоких корней и продолжает действовать как тенденция. Одно время существовало даже мнение, что причиной неэффективности предпринятых ранее попыток интеграции является бесперспективность региона с точки зрения дальнейшего развития экономических связей арабских государств. Но исследование международных торгово-экономических связей государств Ближнего Востока и новейших тенденций в их развитии показывает, что благоприятное и уникальное географическое положение позволяет расширять интеграционные связи сразу по нескольким направлениям. К ним относятся как линия «Юг-Север» (сотрудничество с Евросоюзом, другими экономическими группировками индустриальных стран), так и линия «Юг-Юг» (в рамках Союза Арабского Магриба, свободной торговой зоны Ассоциации стран Юго-Восточной Азии (АСЕАН) - АФТА и т.п.), а также в рамках более сложной глобальной конфигурации, привлекающей внимание ближневосточных экономических саммитов, с акцентом на сотрудничество ближневосточных стран при участии государств, капиталов и экономических организаций из различных регионов мира. Таким образом, важная роль в экономическом развитии арабских стран на современном этапе отводится активизации внутрирегиональных торгово-экономических связей.

СПИСОК ИСТОЧНИКОВ:

1. Георгиев А.Г., Озолинг В.В. Нефтяные монархии Аравии. / А.Г. Георгиев, В.В. Озолинг. - М., 1983.
2. Osman A. Industrial Policies and Industrialization in the Sudan. / A. Osman - Khartoum, 1985.
3. Развитие капитализма в арабском мире. М., 1988.
4. Стоклицкий С.Л., Фридман Л.А., Андрукович П.Ф. Экономические структуры арабских стран. / С.Л. Стоклицкий, Л.А. Фридман, П.Ф. Андрукович. - М., 1985.
5. Мухараз А.М. Аль-Хахаса (Приватизация). / А.М. Мухараз. - Каир, 1996.
6. Forum. ERF. Cairo, September 1999.
7. Middle East Economic Digest. (MEED). London.

РЕЗЮМЕ

Близькосхідний регіон - зосередження різноманітних складних і гострих процесів світового та цивілізаційного значення. Їх розвиток, взаємопереплетення і перспективи впливають на геополітичну обстановку в світі. З розвитком глобалізації у світі наростає тенденція перегляду регіональних тенденцій і закономірностей майбутніх трансформацій центрально-периферійного пристрою світу. На розвиток економічних інтеграційних процесів в арабських країнах Близького Сходу істотно впливають основоположні ідеї ісламського світового економічного порядку, які знаходять своє вираження в концепціях «трудової власності» та «колективного забезпечення».

Ключові слова: геополітична обстановка, глобалізація, центрально-периферійний пристрій світу, інтеграційні процеси

РЕЗЮМЕ

Ближневосточный регион - сосредоточие многообразных сложнейших и острейших процессов мирового и цивилизационного значения. Их развитие, взаимпереплетение и перспективы влияют на геополитическую обстановку в мире. С развитием глобализации в мире нарастает тенденция пересмотра региональных тенденций и закономерностей будущих трансформаций центрально-периферийного устройства мира. На развитие экономических интеграционных процессов в арабских странах Ближнего Востока существенно влияют основополагающие идеи исламского мирового экономического порядка, которые находят свое выражение в концепциях «трудовой собственности» и «коллективного обеспечения».

Ключевые слова: геополитическая обстановка, глобализация, центрально-периферийное устройство мира, интеграционные процессы

SUMMARY

The Middle East region - a concentration of multiple complex and sensitive processes of the world and the civilized values. Their development, intermeshing and perspectives affect the geopolitical situation in the world. With the development of globalization in the world increasing trend review of regional trends and patterns of future transformations of centro-peripheral world. The development of economic integration processes in the Arab Middle Eastern countries significantly affect the fundamental ideas of the Islamic world economic order, which are embodied in the concepts of "work ownership" and "collective security".

Key words: geopolitics, globalization, centro-peripheral world, integration

ВПЛИВ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ НА ІННОВАЦІЙНУ СКЛАДОВУ КРАЇН СВІТУ

Анісімов І.Є., Економіст відділу економічних проблем НТП в промисловості Інституту економіки промисловості

На тлі кризових явищ у світовій економіці саме інноваційний потенціал найбільш розвинених держав світу дозволяє їм демонструвати переваги наукоємних економік над орієнтованими на експорт сировинних матеріалів країн, що розвиваються. Характерним при цьому є те, що розрив між «лідерами» та «аутсайдерами» процесу технологічного розвитку стрімко збільшується в умовах обмежених фінансових ресурсів. Для нашої держави вирішення проблеми збереження та розвитку науково-технологічного потенціалу шляхом радикальної перебудови економічної політики залишається надзвичайно актуальним.

Кризові явища, якими позначений сучасний розвиток світової економіки і фінансової сфери, поряд з іншими глобальними викликами XXI століття, неминуче призведуть до інтенсифікації інноваційного розвитку, якісного технологічного переоснащення виробництва. Економіка найбільш розвинутих країн світу, за прогнозами спеціалістів, вийде з кризи принципально оновленою, що по новому ставить перед Україною завдання збереження її конкурентоспроможності у найближчі десятиліття.

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

Гострота проявів сучасної світової фінансово-економічної кризи в Україні значною мірою є результатом її суттєвого відставання у процесах структурного перетворення та технічної модернізації економіки. Це зумовлює необхідність зосередження зусиль вітчизняної науки на визначенні шляхів і механізмів швидкого здійснення структурних перетворень, вирішенні наукових проблем забезпечення прискорення економічного і науково-технічного розвитку України на основі новітніх наукоємних технологій, досягнення високого рівня управління, застосування принципово нових підходів до формування і реалізації економічної, науково-технічної, інноваційної політики, метою яких має стати якнайшвидше виведення держави на шляхи динамічного інноваційно-інвестиційного піднесення.

Актуальним завданням вітчизняної науки у сучасній ситуації є вироблення нових підходів до реалізації інноваційного зростання економіки на основі створення і впровадження науково-технологічних розробок, інтеграції України у світовий економічний та науковий простір, що є головним чинником розв'язання економічних проблем, підвищення добробуту народу, досягнення більш високих стандартів життя громадян та виходу з кризи. Вивченню та поточному аналізу питань впливу фінансової кризи на інноваційний розвиток країн світу присвячені роботи вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів: В.М. Гесця, С.М. Глазьєва, Л.М. Смельяненко, Ю.В. Макогона, В.М. Полтеровича, М. Портера, В.П. Семиноженко, Л.І.Федуловой та інших.

Метою статті є дослідження впливу економічної кризи на подальший розвиток інноваційної складової розвинутих країн світу та країн, що розвиваються.

За оцінками експертів, у цей час основний обсяг науково-технічних ресурсів світу зосереджений у країнах ОЕСР, Китаєві, Росії й Індії. В 2007 р. на частку США доводилося 31,3% світових витрат на науково-дослідні й дослідно-конструкторські роботи (НДДКР) (з тенденцією до зниження до 2020 р. до 28%), ЄС - 23,4% (з тенденцією до зниження до 20,0%), Китаю -13,6% (з тенденцією до підвищення до 20,0%), Японії -12,4% (з тенденцією до зниження до 12,0%). Сформована до початку XXI ст. науково-технічна тріада США, ЄС і Японії буде розширюватися на користь азійських країн, що динамічно розвиваються не зважаючи на кризові явища, насамперед Китаю й Індії. Для розвинених країн сучасного світу в цілому характерна висока наукоємність, яка характеризується високою часткою витрат на науково-дослідні й дослідно-конструкторські роботи у ВВП. При цьому в багатьох із цих країн висока частка компаній приватного сектора у фінансуванні НДДКР (табл. 1).

Таблиця 1

Сучасний стан і прогноз фінансового забезпечення науки провідних країн і регіонів світу (відношення витрат на НДДКР до ВВП, %) [1]

Роки	США	Японія	ЄС-15	ЄС-25	Росія	Індія	Китай
1995*	2,51	2,7	1,80	1,72	0,97	0,90	0,61
2000*	2,72	2,9	1,89	1,80	1,05	0,95	1,01
2005*	2,72	3,2	1,97	1,87	1,25	1,45	1,51
2020**	3,0	3,5	2,3	2,2	2,25	2,40	2,5

* 1995р., 2000р., 2005р. – ЄС-25; ** 2020р. – ЄС-27.

Треба відмітити, що випереджальні показники темпу росту витрат на НДДКР у Китаєві й Індії, по оцінках, призведуть до того, що до 2020 р. їхні показники наукоємності ВВП істотно наблизяться до аналогічних показників сучасних найбільш розвинених країн і будуть істотно випереджати показники України і Росії.

У порівнянні з США і Японією трохи невизначеними виглядають перспективи ресурсного забезпечення ВВП у ЄС. Євросоюз у цілому відстає від США і Японії за рівнем і динамікою наукоємності. На сьогодні розрив в інноваційному розвитку між США і Японією, з одного боку, і ЄС - з іншої продовжує посилюватися. Корпорації країн ЄС відносно слабо освоюють такі високотехнологічні галузі, як біотехнологію, фармацевтику, інформаційні технології, але зберігають свої конкурентні інноваційні позиції у середньотехнологічних галузях - автомобілебудуванні й авіабудуванні. При цьому значне зростання державних витрат на НДДКР у ряді новітніх галузей (альтернативні джерела енергії, нанотехнології, нові матеріали та ін.) ще не призвели до прискореного підключення до розвитку й впровадження НДДКР у даних галузях з боку приватного бізнесу.

Абсолютна більшість витрат на НДДКР і, відповідно, результатів наукових досліджень зосереджена у великих компаніях. Найбільші корпорації світу, як правило, є й лідерами по витратам на науково-дослідні роботи. Найбільшими на початку XXI ст. наукові бюджети були в таких корпораціях, як "Microsoft" (інформаційні технології), "Ford Motor Co." (автомобілебудування), "Pfizer" (фармацевтика), "Daimler-Chrysler, AG" (автомобілебудування), "Toyota Motor Co." (автомобілебудування), "Siemens" (машинобудування), "General Motors Corp." (автомобілебудування), "IBM" (інформаційні технології), "Sony Co." (електроніка), "Glaxo Smith Kline" (фармацевтика). У цілому в 100 найбільших корпораціях світу відношення витрат до прибутку становило у 2008 р. 58,6% (що свідчить про величезну увагу керівництва цих корпорацій до наукових досліджень) [3].

По оцінках, усього 700 компаній контролюють більшу частину передових науково-технічних розробок у світі.

Великі компанії мають значні переваги в сфері науково-дослідних робіт. Їм доступні широкомасштабні дорогі проекти, пов'язані з тривалим фундаментальним пошуком, що дозволяє вести багаточільові дослідження, що поєднують вчених і фахівців різних наукових дисциплін. Вони можуть фінансувати паралельну розробку одного або декількох проектів, а комерційні успіхи одних досліджень можуть компенсувати збитки від провалу інших. У зв'язку з цим стають зрозумілими (крім інших причин) процеси злиттів і поглинань у корпоративному бізнесі, що торкнулися практично всіх великих світових компаній. Найбільш чітко дані процеси виявилися в таких наукоємних галузях, як аерокосмічна промисловість і військова електроніка.

Разом з тим у багатьох країнах світу одержали свій розвиток малі інноваційні компанії. По даним ОЕСР, на частку малих і середніх підприємств доводиться 10-20% всіх інновацій, при тому, що їхня питома вага у витратах на НДДКР становить лише 4-5% [1].

Малі підприємства найбільш успішно працюють на першій стадії наукових розробок - висуванні наукової ідеї й доведення її до проектного стану. Це нерідко найменш капіталомістка стадія науково-технічної інноваційної діяльності.

Щодо України, то можна зазначити, що інноваційні процеси в економіці не набули вагомих масштабів, кількість підприємств, що впроваджують інновації, зменшується з кожним роком і становить зараз 12–14%, що менше в 3–4 рази, ніж в інноваційно розвинутих економіках. Наукоємність промислового виробництва знаходиться на рівні 0,3%, що на порядок менше від світового рівня. При цьому майже третина коштів, що витрачаються на інноваційну діяльність, припадає на закупівлю обладнання, в той час як на придбання прав на нову інтелектуальну власність або на проведення НДДКР витрати значно менші. Майже половина з інноваційних підприємств взагалі не фінансують проведення в інтересах свого виробництва наукових досліджень.

Таке становище обумовлено як браком коштів, так і відсутністю в останні роки дійової державної системи стимулювання інноваційної діяльності, зачатки якої були поступово скасовані щорічними в останні 5 років поправками до відповідних бюджетних та інших законів.

Проте низький рівень наукоємності вітчизняного виробництва визначається не тільки дефіцитом грошей або браком стимулів і пільг. Фундаментальне значення має структура економіки. В українській економіці домінують низькотехнологічні галузі виробництва, які природно відносяться до малонаукоємних галузей: добувна і паливна – 0,8–1%; харчова, легка промисловість, агропромисловість – 1,2%. У цілому в Україні домінує відтворення виробництва 3-го технологічного укладу (гірнич металургія, залізничний транспорт, багатотоннажна неорганічна хімія та ін.). Відповідно майже 95% вітчизняної продукції належить до виробництв 3-го та 4-го технологічних укладів. Зростання ВВП за рахунок введення нових технологій в Україні оцінюється всього у 0,7–1%.

Найбільш інформативну оцінку стану інноваційного розвитку України в розрізі ключових факторів, що його визначають, отримано на основі використання індикаторів Європейського інноваційного таблиця, які включають п'ять груп індикаторів: «рушійні сили інновацій», «створення нових знань», «інновації та підприємництво», «індикатори застосування інновацій», «інтелектуальна власність». Для

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РАЗВИТТЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

об'єктивної оцінки стану інноваційного розвитку України важливе значення має визначення її відносної позиції в рамках країн ЄС за допомогою Європейського інноваційного індексу, Європейського інноваційного тابلю (ЄІТ) [2].

За ЄІТ Україна знаходиться в останній за рівнем інновативності четвертій групі – «країни, що рухаються навздогін» зі значенням індексу 0,23. Цю групу складають: Угорщина – 0,24, Росія – 0,23, Україна – 0,23, Латвія – 0,22, Польща – 0,21, Хорватія, Греція – 0,20, Болгарія – 0,19, Румунія – 0,16, Туреччина – 0,08. У порівнянні з іншими країнами ЄС відставання України становить: від «країн-лідерів» – приблизно у 3 рази (Швеція – 0,68), від «країн-послідовників» – 2 рази (Великобританія – 0,48), від країн «помірні інноватори» – 1,6 рази (Норвегія – 0,35).

Ранжування країн на основі цього комплексного індикатора інноваційного розвитку має цінність в тому плані, що цей показник визначає, наскільки економічне зростання країни базується на інноваціях. Причому інновації в термінах ЄІТ розуміються в більш широкому контексті, ніж просто технологічні нововведення. Окрім досліджень, розробок, технологій, вони включають показники технологічних дифузій, показники поширення нових знань і ступінь використання інформаційних технологій.

Переміщення України сходинками інноваційного розвитку вимагатиме величезних зусиль, ресурсів, політичної волі і високої мобілізованості суспільства. Проте для окремих секторів вітчизняної економіки ці зусилля мають бути ще більшими, ніж в цілому по всій економіці. У першу чергу це стосується аграрного сектору, галузі легкої промисловості та фармацевтики.

Стратегія розвитку економіки України у період до 2020 року обґрунтовує два варіанти сценарію і два етапи їх реалізації. На першому етапі – 2009–2012 рр. – передбачається подолати наслідки фінансової кризи та досягти макроекономічної стабілізації і відновлення економічного зростання. Другий етап – 2013–2020 рр. – період формування фундаментальних основ сталого розвитку, активізації реформ з подальшим закріпленням стабільно стійких темпів розвитку. Відповідно до цих етапів експертами розраховано сценарні варіанти змін основних макроіндикаторів економіки України, зокрема приріст ВВП (табл. 2).

Таблиця 2

Сценарні варіанти приросту ВВП у період до 2020 року (%), передбачені проектом Стратегії розвитку економіки України у період до 2020 року [2]

	2009–2012рр. (у середньому за період)		2013–2020рр. (у середньому за період)	
	за інерційним сценарієм	за інвестиційно-активним	за інерційним сценарієм	за інвестиційно-активним
Приріст ВВП, %	1,5	4,0	5,2	6,5

Варіант сценарію «Україна – лідер в групі країн «помірні інноватори»» є найбільш вірогідним на період до 2020 року. Його реалізація дозволить Україні досягти інтегральних показників інноваційного розвитку, які в теперішній час характерні для Норвегії, Чехії, Італії, Іспанії та інших країн. Завдяки зростанню внеску інноваційного фактору в економічне зростання в 1,5 рази, яке відбудеться внаслідок реалізації положень Стратегії, відповідно підвищаться і темпи зростання ВВП. До 2012 року включно приріст ВВП буде знаходитися в рамках 1,5–4,0%. Помірне зростання ВВП у цьому періоді обумовлено складністю і певною інерційністю процесу переходу економіки країни на інноваційно-інвестиційну модель розвитку.

У період 2013–2020 років приріст ВВП складатиме за даною Стратегією у середньорічному за період вимірі 7–8%, тобто буде вищий за прогнозований в проекті Стратегії розвитку економіки України у період до 2020 року (6,5%). Цьому сприятиме зміна факторів економічного зростання, зменшення впливу на економічний розвиток екстенсивних факторів і зростання впливу інтенсивних. Відповідно покращиться якість економічного зростання, яка отримає характерні риси ефективного розвитку [2].

Прогнозований для України приріст ВВП у період 2013–2020 років на рівні 7–8% у середньорічному вимірі перевищує також значення подібного показника в країнах, що входять в теперішній час до групи країн «помірні інноватори». Це пояснюється тим, що Україна має значно нижчий стартовий рівень ВВП в розрахунку на душу населення при доволі рівних позиціях з країнами цієї групи за багатьма індикаторами, що визначають «рушійні сили інновацій» — «створення нових знань».

Тому посилення ролі держави в регулюванні процесів економічного розвитку та менеджменту підприємництва сприятиме зростанню темпів розвитку економіки країни. Значним резервом для цього є також можливість повернення у вітчизняну економіку українських «заробітчан» за умов, що запрацюють заходи щодо створення в Україні нових, більш привабливих робочих місць. Цей фактор може забезпечити внесок у зростання ВВП на рівні 10–15%.

Що стосується можливостей нарощування інноваційного потенціалу і його безпосереднього впливу на економічний розвиток, то в реалізації укрупнених груп показників ЄІТ вони виглядають наступним чином.

Позиції України залишаються досить стабільними у галузі загальної освіченості населення. Ці позиції можуть бути посилені у першу чергу за рахунок більш ефективною системи постійного підвищення кваліфікації – так званого «навчання протягом усього життя». Інший аспект підвищення значень відповідних показників – використання за призначенням та освітою молодих фахівців, що приходять на ринок праці.

Є певні резерви в нарощуванні фінансового забезпечення інноваційної діяльності як у державному секторі, так і недержавному. При цьому збільшення фінансування НДДКР та інновацій у недержавному секторі може бути досягнуто за рахунок створення відповідних умов, які сприятимуть вкладанню грошей в інноваційні процеси та виробництво нової продукції. Виходячи з досвіду країн, які розвиваються швидкими темпами, можна очікувати, що рівень витрат на інновації та НДДКР у ВВП можна подвоїти у недержавному секторі за 12 років, а частку витрат держави на НДДКР у ВВП збільшити у 1,5–1,7 рази за той же період (у постійних цінах) [2].

Що стосується показників інноваційної діяльності малих підприємств та діяльності венчурних фондів, виходячи із загальнонизьких їх значень в теперішній час, можна очікувати зростання у разі в наступні 8–10 років, але для цього необхідно запровадити відповідні інституційні зміни (наприклад закон про венчурні фонди інноваційної спрямованості) та заходи щодо стимулювання інноваційної активності (у першу чергу фіскального характеру).

Найсерйозніші проблеми можуть виникнути зі збільшенням значень показників патентно-ліцензійної діяльності. Беручи до уваги їх теперішній низький рівень та галузеву спеціалізацію економіки України, буде важко вийти на рівень, який відповідатиме навіть 50-відсотковому рівню значень середньоевропейських показників за найближчі 10 років. Можливо, важливою складовою рішення проблеми могла б стати державна підтримка патентування найбільш вагомих результатів, але це формально суперечить зобов'язанням країни у рамках домовленостей СОТ.

За узагальненими оцінками за умов реалізації запропонованого варіанту Стратегії можливо вийти на досить високі узагальнені показники інноваційного розвитку (табл. 3).

Таблиця 3

Україна у співставленні з ЕС-27: узагальнені прогнозні оцінки у разі реалізації запропонованого варіанту Стратегії [2]

Узагальнений індикатор	Україна / ЕС27 (%)
Можливості в сфері інформаційних технологій	80–85%
Можливості в сфері досліджень і розробок	85–90%
Можливості структури промисловості	70–75%
Патенти, торгові марки, промислові зразки	20–30%

У цілому необхідно зауважити, що динаміка багатьох показників буде залежати в першу чергу від темпів структурних змін в українській економіці, зміцнення позицій секторів із високим рівнем переробки продукції та збільшення їх питомої ваги у загальному випуску продукції, суттєвого покращення системи державного управління інноваційним розвитком країни.

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

При сприятливому розвитку подій це не дозволить досягнути рівня країн-лідерів ЄС, але сприятиме підвищенню загального рівня інноваційної активності та досягненню Україною середнього для ЄС рівня інноваційної діяльності за значенням інноваційного індексу.

За умов проведення «інерційної» інноваційної політики не слід очікувати поліпшення позицій України відносно інших європейських країн. Скоріше, навпаки, Україна почне втрачати навіть ті відносно невеликі переваги, що ще зберігаються. Як результат, країна може опинитися наприкінці списку країн, що оцінюються за допомогою інструментів ЄГ.

Отже, відсутність виваженої інвестиційної політики, спрямованої на активне стимулювання розвитку національного промислового виробництва, призводить до негативних наслідків, а брак реально діючих механізмів управління інноваційним розвитком не дає можливості вітчизняній науково-технічній сфері перетворитися на рушійну силу зростання національної економіки.

Зазначені явища є суттєвою загрозою національним інтересам і економічній безпеці України, оскільки можуть призвести до здійснення деформованої, якісно неповноцінної модернізації економіки за рахунок впровадження зарубіжними інвесторами застарілих і невідконтрольованих українській стороні технологій, розрахованих на практику винесення шкідливих і небезпечних виробництв у країни "третього світу". Зростання технологічної залежності від зарубіжних країн таїть у собі загрозу руйнації вітчизняного науково-технічного потенціалу, а отже - інтелектуального і соціального занепаду.

Завданням, яке вітчизняна наука має вирішувати спільно з органами державної влади, є нейтралізація зазначених негативних тенденцій, обрентування і реалізація дієвої науково-технічної, інноваційної політики, спрямованої на підвищення конкурентоспроможності України, наближення її до рівня економічно і соціально розвинутих країн світу.

При цьому необхідно враховувати, що економіка України значною мірою зорієнтована на зовнішній ринок. Можливості України брати участь у світових економічних обмінах на старій структурній основі та ціновій конкурентоспроможності фактично вичерпані. Місце України на світовому ринку в першу чергу буде залежати від того, наскільки ефективно розв'язуватиметься у найближчий час питання підвищення конкурентоспроможності вітчизняної економіки на основі інновацій.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Смитиенко Б.М. Мировая экономика: учебник для студентов вузов / Б.М. Смитиенко // М.: Юрайт: Высшее образование, 2009. – 581с.
2. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.pir.dp.ua/uploads/StrategizInnovRazvitiyaUkr.doc
3. Сидоренко О. США, Швейцарія та Данія очолили рейтинг ВЕФ за індексом глобальної конкурентоспроможності / О. Сидоренко // Дзеркало тижня. – 2008. – №5
3. Глазьев С. Мировой экономический кризис как процесс смены технологических укладов / С. Глазьев // Вопросы экономики. - №3. – 2008. – С.26-38.
4. Полтерович В.М. Гипотеза об инновационной паузе и стратегия модернизация / В.М. Полтерович // Вопросы экономики. - №6. – 2009. – С.4-23.

РЕЗЮМЕ

В статье изучено и проанализировано влияние экономического кризиса на развитие инновационной составляющей развитых и развивающихся стран мира, а также рассмотрены пути выхода из него.

Ключевые слова: наука, инновация, инвестиция, государственная поддержка, нанотехнологии, биотехнологии, экономический кризис, человеческий потенциал.

РЕЗЮМЕ

У статті визначено й проаналізовано вплив світової економічної кризи на розвиток інноваційної складової розвинутих країн і країн, що розвиваються, а також розглянуті шляхи виходу з нього.

Ключові слова: наука, інновація, інвестиція, державна підтримка, нанотехнології, біотехнології, економічна криза, людський потенціал.

SUMMARY

In article studied and analyzed the impact of economic crisis on the development of innovative component developed and developing countries, and also examine ways of overcoming it.

Key words: science, innovation, investment, government support, nanotechnology, biotechnology, economic crisis, the human potential.

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ФОРМУВАННЯ ФОНДОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ: ДОСВІД КРАЇН ЦЕНТРАЛЬНОЇ ТА СХІДНОЇ ЄВРОПИ

Балашова О.В., старший викладач кафедри фінансів Донбаської державної машинобудівної академії

Актуальність теми дослідження. Глобалізація світової економіки та інтеграція до неї України потребують від держави створення умов для вигідного позиціонування країни і забезпечення її економічної безпеки. Важливою передумовою цього є сталій економічний розвиток, який не можливий без активізації інвестиційної діяльності. Проблема поживлення інвестиційного процесу і залучення масових іноземних інвестицій потребує покращення інвестиційного клімату у країні. Найважливішим напрямом рішення цієї задачі є розвиток вітчизняного ринку цінних паперів як найбільш ефективного механізму перерозподілу грошових ресурсів на користь реального сектору економіки.

Міжнародний рух капіталу, його активна міграція між країнами є найважливішою складовою і формою сучасних міжнародних економічних відносин. Рух капіталу істотно відрізняється від руху товарів, оскільки являє собою зарубіжне інвестування - процес вилучення частини капіталу з національного обороту в даній країні і переміщення його в товарній або грошовій формі у виробничий процес і обіг іншої країни. Основною причиною і передумовою вивозу капіталу є відносний надлишок капіталу в даній країні, його нагромадження. З метою одержання підприємницького прибутку або відсотка він переводиться за кордон. Характерно, що експорт капіталу може здійснюватися і при дефіциті капіталу для внутрішнього інвестування.

Метою дослідження є розробка державної політики формування фондового ринку в Україні на засадах використання досвіду країн центральної та східної Європи.

Проблемам глобалізації та інтернаціоналізації сучасних ринків капіталу присвячені дослідження таких американських і європейських авторів як Ф. Фабоzzі, Л. Дж. Гейтман, Б. Койл, Р. Розен, Дж. Фрідман та ін. Перспективи інтеграції ринків цінних паперів України та інших країн СНД досліджені в роботах Алексєєва М., Макогона Ю., Мозгового О., Оскольського В. та інших

Структуру сучасної міжнародної економіки, відносини між окремими частинами світового господарства багато в чому визначає розподіл зарубіжних інвестицій по країнах і галузях промисловості. Провідними країнами у сфері прямих інвестицій є основні промислово розвинуті країни. Розташовуючи приблизно 4/5 щорічного потоку прямих інвестицій, вони одночасно є найбільшими імпортерами та експортерами капіталу [1].

Міжнародний рух капіталу, займаючи провідне місце в міжнародних економічних відносинах, істотно впливає на світову економіку:

- сприяє зростанню світової економіки. Капітал перетинає кордони в пошуках сприятливих сфер свого застосування і приросту у світових масштабах;